

LEE KRASNER ETA LYGIA CLARK

Bidea urratzen

Ez da ohikoena Guggenheim bezalako museo batean bi emakumezko artistaren bakarkako erakusketak aldi berean ikusteko aukera izatea. Beraz, aitzakia hau baliatuta, museora sartzeko bidesaria ordaintzeak merezi duela esango dugu. Lee Krasner margolariaren atzera-begirakoan aurkituko ditugun obrak eta Lygia Clarkek 1950eko hamarkada bitartean margotu zituen lanak parekatuz gero, elkarriketa eta irakurketa amankomun interesgarriak suertatzen dira.

 JONE ALAITZ URIARTE

Latitude ezberdinetan jaio eta heziak, Krasnerrek New Yorken egin zuen bere ibilbide artistikoa, Clarkek aldiz Brasilen. Sorlekuak berebiziko garrantzia izango du beraien lanak inskribatzen diren korrante artistikoaren influentzia ulertzeko: Krasnerrek New Yorken borborrean zegoen espresionismo abstraktuan aurkituko du bere lekua, eta Lygia Clarkek, berriz, abstrakzio geometrikoan eta arte konkretuan bilatuko du garai honetako ekoizpenak garatzeko esperimentazio esparrua.

Lee Krasner (New York, 1908-1984), New Yorken sorburua izan zuen espresionista abstraktuen taldeko emakume bakarrenetarikoa izan zen –misogino ospea izateagatik ere pasa da historia-talde ilustre hori-. Etorkinen familia errusiar judu ortodoxo batean hezia, gaztetatik hasi zen artea ikasten eta margolaritzan espezializatzen, besteak beste Hans Hoffman artistarekin, zeinak Europatik kubismoaren eta fauvismoaren inguruko influentziak zekartzan. Irakasleak behin, bere pinturak gorai-patu nahian, esan zion inork ez lukeela asmatuko margo horiek emakumezko batek eginak zirenik. Tankera honetako komentario eta jarrerak sarri jasan behar izan zituen, eta horregatik egin

LEE KRASNERREN *COMBAT* (1965). THE POLLOCK-KRASNER FOUNDATION.

zuen bat, besteak beste, *Women in the Arts* kolektiboarekin. 1942. urtean, beste espresionista batzuekin batera, *French and American Painting* talde erakusketa mitikoan parte hartu zuen. Bere bakarkako erakusketa urte dezente berandua-go helduko zen, 1951ean.

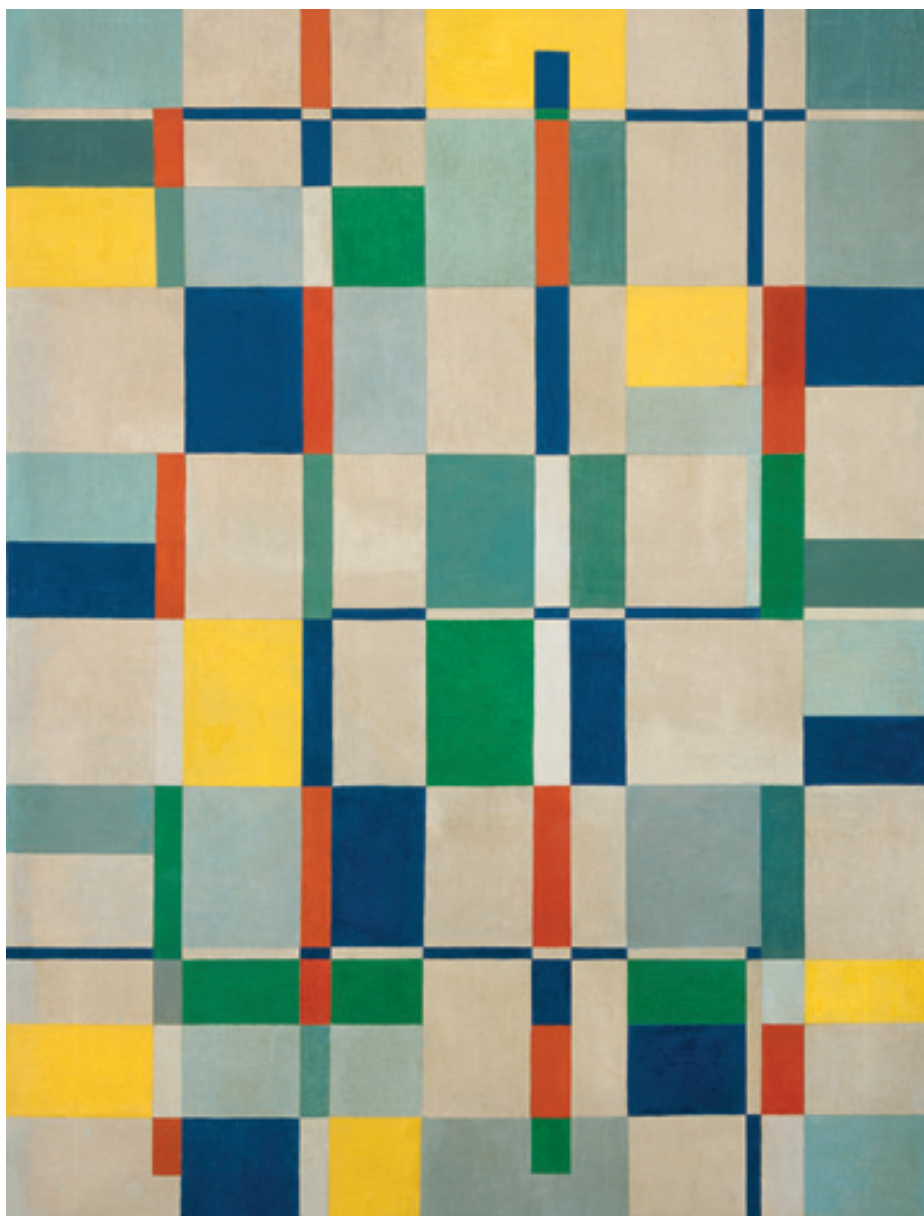
Bilboko erakusketan fantasia eta kolore biziko mihiseak gailentzen dira, neurri handikoak gehienak, bere baitan harra-patzen zaituzten horietakoak. Zikloka

lan egiten zuen artista zela nabari da, eta bizitzan bizi izan zituen egoerek marka utzi zuten bere ekoizpenean. Pintura biografikoa egiten zuela esaten zuen, idazteko modu bezala erabiltzen zuela margoa eta batzuetan hitzez eta ekintzaz esan eta egin ezin zituenak brotxakaden bitartez egiten zituela: gorrimin-alizarinaz batzuetan, okrearekin beste batzuetan. Ezkondu eta emazte rola hartu zueneko koadro txiki eta gris kolorekoak daude,

handiagoak izan ezin zitezkeenak bere senarrak etxeko estudio bakarra okupatzen zuelako, ezta koloretsuak ere, sortze-krisialdi batean murgilduta zegoelako. Springsera (Long Island, AEB) aldatu zen eta bertako lasaitasunak eta basoetako kolore eta formak irudikatzen dituen ekoizpen ziklo bati bide eman zion ondoren, zeinean kolore okrea, marroixkak eta horiak gailentzen diren. Badago ere insomniaok jota, lo egin ezinik gaueko ordu txikietan margotzen hasten zeneko koadro seriea, kolore ilunekin egindakoa, kolore bizietarako egun argiko argia ezinbestekoa egiten baitzitzaion. Margo hauei *Night Journey* izena eman zien Richard Howard bere lagun eta poetak.

Europara ere bidaiatu zuen Krasnerrek eta handik ekarri zituen kubismoaren formekiko interesa, Matissek kolorearekiko zuen tratamenduarekiko maitasuna eta Mondrianen forma geometrikoekiko miresmena. Azken honekin beste pasio bat zuen amankomunean: jazz musika dantzatzea gaueko ordu txikietara arte. Ez zen erreza izan Jackson Pollocken emaztea izatea, ezta honek egiten zion itzala kudeatzen jakitea -1949ko *Life* aldizkariaren azalak hala zioen: "Bera al da AEBetako artistarik handiena?", Pollocki erreferentzia eginez, alegia-. Horregatik aritu zen etengabe gogor lan egiten, bere talentuan sinisten eta burugogor ekiten bere arteak lekua izan zezan (emakume) gutxi batzuentzako pentsatua zegoen garai hartako arte eszenan. Badirudi denborak justiziaz jokatu duela berarekin.

Hego hemisferioan aldiz, gauzak beste modu batekoak ziren, eta Europatik, eta ondoren Estatu Batuetatik zetorren arte modernoari erresistentzia denbora luzez egin zitzaion. Horregatik esan daiteke Lygia Clark (Belo Horizonte, 1920-Rio de Janeiro, 1988), II. Mundu Gerra osteko panorama hegoamerikarrean abstrakzioan aitzindaria izan zela. Abstrakzioaren aldaera geometrikoena landu zuen eta Europatik zetorren hura puntu periferiko batetik berrinterpretatu zuen. *1948-1958 Pintura eremu experimental gisa* erakusketan, batez ere forma geometrikoekin esperimendatutako margoak aurkituko ditugu, bariazio, bertsio eta segida ugaritan errepikatzen diren ariketak diruditenak. Europara egin zuen bidaia batean, denboran Krasnerren bidaiarekin bat egiten duena, ikuspegi espazialarekin jolastu zuen eta joera arkitektonikoa zuten Fernand Léger

LYGIA CLARKEN *COMPOSIÇÃO* (1953), PATRICIA PHELPS DE CISNEROS-EN BILDUMA. "THE WORLD OF LYGIA CLARK" ELKARTEAREN KORTESIA.

eta Mondrianen (berriz ere) sorkuntzek ukituko dute gehien. Hauen influentzia nabarituko da ondorengo ekoizpenetan.

Krasnerren margolanetan inpultsua eta bat-bateko espresioa nabari bada, Lygia Clarken margo hauetan zehaztasuna eta kalkulu ia aritmetikoa gailenduko dira; hori bai, geometriak ematen dituen aukera guztiak arakatuz: positibo eta negatiboen arteko tentsioaren baliogabetzea, hutsa eta betearen arteko binomioa puskatzen saiatzea eta mihise batean nahasten dituen koloreen arteko konbinazio eta barietate guztiak probatzea. Probak eta esperimentazioak dira.

Pinturan forma geometrikoekin egindako saiakera hauek guztiak ikasketa izan ziren urte batzuk geroago hain ezagun bilakatuko zuten *Bichos* (Zomorroak) objektuak egiteko. *Zomorro* deituriko hauek metalezko planoekin egindako objektu geometrikoak dira, bitartekari gisa funtzionatzen dutenak ikuslegoari esperimentzia sentsorial berriak eskaintzeko. Ukitu eta manipulatu daitezkeen artelanak dira. Clarkek ildo honetatik eraman zuen bere interes artistikoa eta geroago objektua desagerrarazi eta gorputzari eman zion protagonismo guztia, artea metodo terapeutiko bezala erabiliz. ●